

Důsledky odděleného vzdělávání a možnosti jejich zmírnění

Mgr. Marek Zemský
metodik inkluzivního vzdělávání
Odbor pro sociální začleňování ÚV ČR

Sociální důsledky I.

Exkluze snižuje šance na dosažení vyššího stupně vzdělání

- Homogenita školního i rodinného prostředí, ve kterém se příslušníci menšin pohybují, vede k přenosu nízkého vzdělání z rodičů na jejich děti. Školy v takových podmínkách nemohou využít pozitivního vlivu vrstevnického působení spolužáků z ambicióznějšího zázemí.

Sociální důsledky II.

Exkluze posiluje sociální vyloučení

- Ve vyloučeném prostředí můžeme zaznamenat zvýšený výskyt sociálně patologických jevů jako jsou zadluženost, exekuce, kriminalita, závislosti. V kombinaci s nemožností zvyšování společenského kapitálu skrze vzdělávání je obtížné až nemožné se z takové životní situace vymanit.

Sociální důsledky III.

Exkluze přispívá k sociálnímu napětí ve společnosti

- V důsledku odlišnosti životních stylů majoritní a minoritní části společnosti a omezené možnosti seznámit se s existující šíří životních strategií již v průběhu školní docházky se zvyšuje netolerance mezi dětmi, které pak často nenajdou cestu ke společnému soužití ani v dospělosti.

Pedagogické důsledky I.

Exkluze zvyšuje zátěž pedagogů a riziko jejich vyhoření

- Nadměrné zastoupení žáků ohrožených neúspěchem nebo rizikovým chováním sebou nese nejen horší podmínky pro výuku, ale také nutnost každodenního řešení řady průvodních negativních jevů nad rámec samotné pedagogické činnosti. To bývá častým zdrojem přetížení učitelů.

Pedagogické důsledky II.

Exkluze vede k nestabilitě místní vzdělávací soustavy

- Jakmile dojde k překročení hranice zhruba třetinového podílu znevýhodněných žáků, spouští se proces odlivu majoritních žáků do jiných škol, nedodržování spádovosti, změn trvalého pobytu rodin, odchodů pedagogů a nálepkování škol dle přisuzované kvality.

Pedagogické důsledky III.

Exkluze neodpovídá potřebám vývoje budoucího světa

- Úspěšné vzdělávací systémy se od znalostí přiklánějí spíše ke kompetencím učení se, umění dorozumívat se, spolupracovat, jednat demokraticky, řešit konflikty a problémy. K přípravě na požadavky a povolání budoucnosti jsou heterogenní třídní kolektivy nezbytné.

Ekonomické důsledky I.

Exkluze vede k nižší ekonomické aktivitě

- Absolventi základních škol s vyšším podílem znevýhodněných žáků jsou významně ohroženi předčasným odchodem ze vzdělávání před dokončením zvláště vyšších stupňů škol. Dostávají se tak do skupiny nejvíce ohrožené nezaměstnaností a končí v časté závislosti na podpoře sociálního systému.

Ekonomické důsledky II.

Exkluze zvyšuje ekonomickou zátěž zřizovatele školy

- Školy s vyšším zastoupením znevýhodněných žáků trpí sníženou atraktivitou pro majoritní obyvatele a tím pádem nízkým počtem žáků. Nedostatek finančních prostředků pro zajištění provozu a dalších nutných opatření v podobě mimoškolních aktivit a poradenského personálu je zřizovatel nucen doplácet ze svého rozpočtu.

Ekonomické důsledky III.

Exkluze způsobuje významné ztráty hrubého domácího produktu ČR

- V důsledku nízké uplatnitelnosti a pracovní aktivity absolventů škol s vyšším podílem znevýhodněných žáků dochází k nevyužití jejich pracovního potenciálu a dosažení nízké kupní síly, zatěžování sociálního systému a současně absenci odvodů z výdělečné činnosti.

Děkuji za pozornost.

Marek Zemský

zemsky.marek@vlada.cz

Odbor pro sociální začleňování ÚV ČR